

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Renowacja wystroju kamieniarskiego Sieni Sali Mieszczańskiej Ratusza w Lwówku Śląskim

Sień Sali Mieszczańskiej

AUTOR PROGRAMU PRAC

mgr inż. Gryczewski
dyplomowany konserwator zabytków
uprawnienia dyplom Utk w Toruniu
nr 1885 z dn. 27.05.1996r.
ul. Zagrodowa 5, 48-320 Sidzina

Luty 2024

SPIS TREŚCI:

Spis treści

1. OPIS OBIEKTU	2
1.1. Historia obiektu.....	2
1.2. Opis stanu zachowania obiektu.....	3
2. WSKAZANIE OCZEKIWANYCH EFEKTÓW PRAC	3
3.PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH - WSKAZANIE PRZEWIDZIANYCH DO WYKONANIA CZYNNOŚCI, Z PODANIEM METOD, MATERIAŁÓW I TECHNIK.....	3
3.1. Kamienny wystrój wnętrza Sieni Sali Mieszczańskiej.....	3
3.2. Wystrój rzeźbiarski: rzeźby, płaskorzeźby i płyty epitafijne.....	5
3.3. Tynki na ścianach oraz na wysklepkach pomiędzy żebrami	6
4. DOKUMENTACJAFOTOGRAFICZNA.....	7

1. OPIS OBIEKTU

1.1. Historia obiektu

Ratusz w Lwówku Śląskim wzmiankowany był już w 1341 r. jako dom kupiecki (w zach. części dzisiejszego Ratusza), wzniesiony na placu targowym za czasów panowania Bolesława Rogatki. Został rozbudowany do obecnej długości ok. 1480 r. W tym czasie również dobudowano wieżę. Kolejne przebudowy to lata 1500 - 1503 oraz 1522 i 1524, kiedy ratuszowi został nadany obecny kształt. Rozbudowa (zapewne po pożarze w 1418 r) wg projektu architekta W. Roskopfa realizowana była przez mistrzów budowlanych: H. Richtera, P. Schneidera z Lubania i T. H. Lindenerów. Budynek ratusza ulegał w późniejszym okresie modernizacjom, m.in. w latach 1746-1748, a także w 2 ćw. XIX w. dokonanej przez inspektora budowlanego Jungfera we wschodniej części obiektu. W latach 1903 - 1905 nastąpiła przebudowa i rozbudowa ratusza wg projektu H. Poelziga z udziałem I. Taschnera oraz przy współudziale w projektowaniu wyposażenia wnętrz uczniów i wykładowców wrocławskiej Szkoły Sztuk Rzemiosła Artystycznego. Wówczas utworzono reprezentacyjną siedzibę burmistrza obecnie sala Ślubów oraz zamontowano wewnątrz ratusza płyty epitafijne przeniesione z klasztoru Franciszkanów. W 1945 r. ratusz został częściowo spalony, a następnie odbudowany w latach 1956- 1958. Układ wewnątrz parteru trzytraktowy, z wąskim pomieszczeniem pośrodku (obecnie zw. „wagon”) - dawne przejście między kramami - przesklepione kolebkowo, a od strony wieży dwoma przęsłami krzyżowo żebrowymi.

Sień Sali Mieszczańskiej

Najcenniejszym elementem zabytkowym i dekoracyjnym wystroju Sieni Sali Mieszczańskiej jest późnogotyckie sklepienie sieciowe, podparte w centralnym punkcie filarem. Sieć żeber z filarem centralnym tworzy wraz przysięnnymi filarami wyjątkową pod względem artystycznym kompozycję autorstwa architekta W. Roskopfa z lat 1522- 1524. We wnętrzu sieni, na ścianie południowej znajduje się podwójne okno oraz drzwi wejściowe sąsiadujące z oknem pojedynczym doświetlającym zejście do piwnicy z ławeczką obok wejścia do Sali Mieszczańskiej. Nad zejściem do piwnicy znajdują się w narożniku dwie płaskorzeźby kobiety i mężczyzny prawdopodobnie małżeństwa ze względu na zakryte włosy kobiety oraz centralnie nad wejściem co piwnicy mężczyzna z przyborami mierniczymi. Ukazuje mistrza Tomasza Lindenera z cyrklem w dłoniach - autora sklepień. Okna podwójne ze ściany wschodniej oraz południowej z umieszczonymi pośrodku piaskowcowymi wspornikami i półkolumnami. Na ścianie północnej wewnętrznej znajdują się dwa epitafia przeniesione z nieistniejącego cmentarza przy kościele św. Franciszka, tj. płyta nagrobna Magdaleny von Schaffgotsch zd. von Talckenberg, zmarłej 16 września 1605 roku, żony Caspara von Schaffgotsch oraz płyta nagrobna Christopha von Talckenberg, zmarłego w 1525 roku.

1.2. Opis stanu zachowania obiektu

Sieć późnogotyckich piaskowcowych żeber sklepiennych mocno zabrudzona, dodatkowo w większości pokryta pociemniałym laserunkowym impregnatem niekorzystnie wpływającym na estetykę wnętrza. Płyty epitafijne zanieczyszczone zaprawami. Ściany, glify okienne oraz przestrzenie sklepienia między piaskowcowymi żebrami tynkowane, z widocznymi uszkodzeniami wielokrotnie przemalowywane. Oryginalna stolarka drzwi prawdopodobnie z lat 1903 – 1905 wielokrotnie przemalowana ze śladami uszkodzeń mechanicznych.

2. WSKAZANIE OCZEKIWANYCH EFEKTÓW PRAC

Renowacja Sieni Sali Mieszczańskiej ma na celu przywrócenie walorów zarówno technicznych jak i estetycznych wnętrzu o dużej wartości artystycznej i historycznej. W zakresie konserwacji piaskowcowych elementów wystroju konieczne jest przeprowadzanie badań laboratoryjnych ustalających skład chemiczny pociemniałej warstwy przemalowania. Badania pozwolą ustalić metodę usuwania nieestetycznej szkodliwej dla kamienia warstwy. Zostaną wykonane zabiegi odsalające, miejscowa impregnacja wzmacniająca strukturę kamienia, sklejenie pęknięć, uzupełnienie spoin oraz przeprowadzenie zabezpieczającego przed działaniem czynników zewnętrznych zabiegu hydrofobizacji. Konserwacja estetyczna obejmie założenie uzupełnień w miejscach rażących ubytków wraz z ich scaleniem kolorystycznym. Na powierzchniach ścian i na sklepieniu należy wykonać badania stratygraficzne - odkrywkowe w celu ustalenia oryginalnej technologii oraz kolorystyki.

3. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH - WSKAZANIE PRZEWIDZIANYCH DO WYKONANIA CZYNNOŚCI, Z PODANIEM METOD, MATERIAŁÓW I TECHNIK

3.1. Kamienny wystrój wnętrza Sieni Sali Mieszczańskiej

1. Wykonanie badań laboratoryjnych ustalających skład chemiczny pociemniałej warstwy przemalowania piaskowcowych sklepień.
2. Wstępne oczyszczenie powierzchni kamienia - usunięcie luźnych zabrudzeń.

3. Wzmocnienie osłabionych partii piaskowca przed czyszczeniem poprzez wstępną impregnację np. preparatem Remmers – Funkosil Steinfestiger OH
4. Usuwanie mechaniczne wtórnych nawarstwień w postaci gipsów, zacierek i farb za pomocą skalpeli i miękkich szczotek po wcześniejszym założeniu zmiękczających kompresów z użyciem mieszanek na bazie chemii organicznej - ustalonej na podstawie przeprowadzonych badań.
5. Doczyszczanie powierzchni piaskowcowych przy użyciu preparatu KEIM Steinreniger, lub REMMERS Alkutex czy Covexan. Skuteczność działania i ilość zadanego preparatu będzie ustalona po wykonaniu prób.
6. Miejscowe usuwanie zabrudzeń z elementów kamieniarki i detalu rzeźbiarskiego przy użyciu wytwornicy pary wodnej. Metoda ta pozwala na precyzyjne usuwanie wtórnych nawarstwień bez naruszania oryginalnej faktury podłoża.
7. Dezynfekcja powierzchni preparatem biobójczym KEIM Algicid w miejscach tego wymagających.
8. Odsolenie elementów kamiennych metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska. Zabieg zostanie wykonany przy użyciu kompresów z wilgotnej pulpy papierowej bądź ligniny.
9. Impregnacja - wzmocnienie strukturalne osłabionego kamienia w miejscach tego wymagających przy użyciu preparatu krzemooorganicznego - preparatem KEIM Silex OH. Zastosowanie tego preparatu pozwala na uzyskanie przez piaskowiec parametrów mechanicznych, zbliżonych do pierwotnych.
10. Sklejenie popękanych fragmentów kamieniarki za pomocą żywic poliestrowych lub Remmers Funcosil KSE 50DEST z wypełniaczem Funcosil KSE Fullstoff A/B. Łączenia powinny zostać wzmocnione i ustabilizowane dyblami ze stali nierdzewnej.
11. Wykonanie uzupełnień ubytków kamienia z użyciem masy mineralnej firmy Remmers z wykorzystaniem zaprawy konserwatorskiej KEIM - Restauero Grund.
12. Uzupełnienie brakujących spoin kamienia masą mineralną, zbliżoną swoim składem i właściwościami do oryginalnej spoiny.
13. Hydrofobizacja kamienia polegająca na zabezpieczeniu kamienia przed działaniem zewnętrznych czynników, kondensacja wilgoci na zabrudzeniach - preparatem na bazie estru kwasu krzemowego -KEIM Lotexan N lub REMMERS Funcosil SL. Zakres i intensywność hydrofobizacji należy dobrać indywidualnie do poszczególnych partii kamieniarki.
14. Scalenie kolorystyczne kitów i uzupełnień farbami laserunkowymi KEIM Restauero Lasur oraz pigmentami ze spoiwem Paraloid B -72 w toluenie - w celu pełnego scalenia optycznego z kamieniem oryginalnym.

3.2. Wystrój rzeźbiarski: rzeźby, płaskorzeźby i płyty epitafijne

Wystrój rzeźbiarski

1. Mechaniczne usunięcie tynków i zapraw wokół płyt oraz wtórnych kitów i niewłaściwie wykonanych uzupełnień (zwracając uwagę, aby nie uszkodzić kamienia).
 3. Wstępne wzmocnienie strukturalne zabezpieczające kamień przed zabiegiem oczyszczenia - preparaty krzemoorganiczne KSE 100, 300 f. Remmers.
 4. Oczyszczenie kamiennych dekoracji rzeźbiarskich z brudu i czarnej „falszywej patyny”. Proponuje się zastosowanie metody impulsowego promieniowania laserowego, ze względu na wysoką skuteczność metody i całkowicie nieinwazyjny charakter. Alternatywnie można zastosować czyszczenie ręczne – szczoteczki miękkie (nie metalowe) oraz przegrzaną parę wodną. W miejscach szczególnie silnie zabrudzonych można zastosować 10% wodny roztwór kwaśnego węglanu amonu w metylocelulozie. Nie dopuszczać do nadmiernego namoczenia piaskowca. W tym zabiegu ważniejsze jest zachowanie oryginału, z lekką patyną (przy jak najmniejszym uszkodzeniu powierzchni dekoracji, również liter inskrypcji) niż uzyskanie idealnie czystej powierzchni.
 5. Wzmocnienie strukturalne preparatem krzemoorganicznym KSE 300 f. Remmers. Preparat wymaga karencji 21 dniowej przed wykonaniem następnych zabiegów.
 6. Uzupełnienie ubytków w kamieniu. Ze względu na zachowawczy charakter zabiegu uzupełnienie ubytków, których jedną z przyciętych zasad jest uzupełnienie ubytków formy bez dążenia do rekonstrukcji brakujących elementów zakłada się uzupełnienie ubytków kamienia powstałych w wyniku korozji chemicznej oraz po usunięciu starych wadliwych kitów. Ubytki zarówno ze względów estetycznych jak i osadzaniu się brudu zostaną wypełnione materiałem mineralnym, tj. masą sztucznego kamienia dobraną pod względem koloru i uziarnienia do oryginału. Zabieg ten należy wykonać preparatem KSE 500STE, mieszając go z piaskiem kamiennym i pigmentami mineralnymi dla wypełnienia płytkich rys.
- Opracowanie uzupełnień powinno być wykonane do formy, w sposób jak najmniej widoczny.
7. Scalenie kolorystyczne
- Ewentualne różnice kolorystyczne nowo położonych uzupełnień proponuje się scalić kolorystycznie krzemoorganicznym laserunkiem opartym na wybarwionych w kolorze kamienia farbach Historie Lasur, modyfikując stopień krycia mikroemulsji silikonową Funcosil WS lub równorzędną.
8. Opracowanie powierzchni ściany wokół płyt epitafijnych z płaskorzeźbami. Zaprawy mineralne położone na gładko, opracowane kolorystycznie farbami krzemoorganicznymi

w sposób neutralny, tak aby stanowiły dobre tło dla ekspozycji płaskorzeźb, do ustalenia po zabiegu oczyszczenia piaskowca.

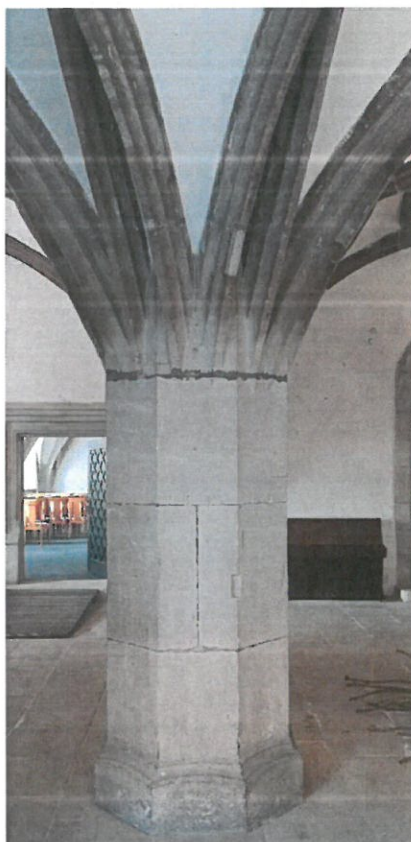
3.3. Tynki na ścianach oraz na wysklepkach pomiędzy żebrami

1. Renowacja ścian oraz przestrzeni sklepienia między piaskowcowymi żebrami: wykonanie badań stratygraficznych na obecność polichromii ściennych oraz ustalających oryginalną technologię i kolorystykę tynków,
2. Tynki głucho zostaną usunięte i zastąpione zaprawami wapiennymi lub wapienno-trasowymi z mieszanek gotowych
3. Dezynfekcja tynków porażonych mikrobiologicznie, np. BFA firmy Remmers lub Lichenicyda 246 w alkoholu etylowym. Równoważne środki do zastosowania: Keim Algicid lub Sto Prim Fungal firmy Sto.
4. Miejscami osłabione zaprawy należy poddać wzmocnieniu odpowiednio dobranym preparatem krzemoorganicznym na bazie czteroetoksyilanu, np. KSE 100 i 300 firmy Remmers.
5. Klejenie i uzupełnienie spękań. W razie zaobserwowania mikropęknięć wypełnić je masą amortyzującą np. Rissfüller firmy Sto.
6. Uzupełnienie ubytków zaprawami wapienno-trasowymi.
7. Ujednolicenie powierzchni tynkowanych (tynków starych oraz uzupełnień) zaprawą cienkowarstwową.
8. Malowanie ścian i wysklepek. Położenie barwnej powłoki kolorystycznej ustalonej na podstawie uzgodnień z DWKZ. Zastosować farbę mineralną o wysokim współczynniku paro przepuszczalności, np. Keim Inotop lub równoważne.

4. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot.1 Żebra na sklepieniu sieciowym z widocznymi zanieczyszczeniami

Fot. 2 Kolumna - centralny punkt sieni

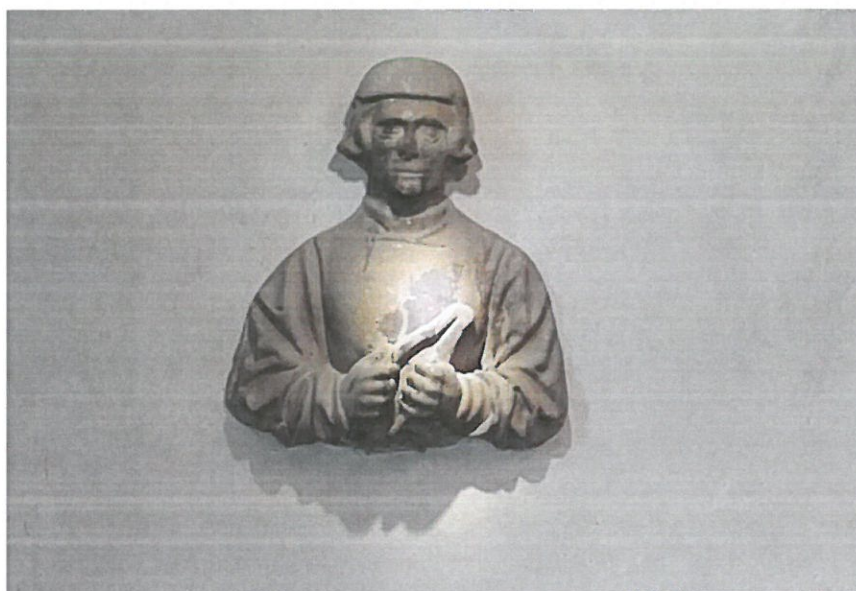
Fot. 3 Elementy żeber - uzupełnienie spionowania

Fot. 4 Filar międzyokienny

Fot. 5 Płaskorzeźba przedstawiająca małżonków, o czym świadczą zakryte włosy kobiety nad zejściem do piwnicy; pod numerem w rejestrze B/2429/1-58 26.11.14

Fot. 6 Ponad zejściem do piwnicy ratusza widnieje renesansowe popiersie. Ukazuje mistrza Tomasza Lindenera z cyrklem w dłoniach, autora sklepień. Widnieje w rejestrze pod numerem B/2429/1-58 26.11.14

Fot. 7 Płyta nagrobna Christopha von Talckenberg, zmarłego w 1525 roku.

Widnieje w rejestrze pod numerem B/2429/1-58 26.11.14

Płyta została przeniesiona z obecnie nieistniejącego cmentarza
przy kościele św. Franciszka z Asyżu w Lwówku Śląskim

Fot. 8 Płyta nagrobna Magdaleny von Schaffgotsch z domu von Talckenberg, zmarłej 16 września 1605 r. - żony Caspara von Schaffgotscha. Płyta widnieje w rejestrze pod numerem B/2429/1-58 26.11.14. Płyta nagrobna została przeniesiona ze zlikwidowanego cmentarza przy kościele św. Franciszka z Asyżu w Lwówku Śląskim